

Vlaanderen
is landbouw & visserij

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN

2015

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

DE BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN : STAND VAN ZAKEN 2014

3.04.2015

Auteur(s): Samborski, Vincent, Van Bellegem Luc

VOORWOORD

Dit jaarlijkse rapport geeft een overzicht van de recentste cijfers over de biosector in Vlaanderen. De gegevens zijn grotendeels afkomstig van de controleorganen en omvatten heel wat kerngegevens over de productie. Het rapport wordt verder aangevuld met een raming van de middelen die de overheid spendeert aan de sector en met de nationale GfK-cijfers over consumptie en distributie van biologische producten.

Een dankwoord is hier op zijn plaats voor Marie Verhassel, Elfi Laridon, Vanessa De Raedt (Departement Landbouw en Visserij), Lieve Decock (ILVO) en Paul Verbeke (BioForum Vlaanderen) voor hun medewerking bij de totstandkoming van het rapport.

SAMENVATTING

Eind 2014 waren er 343 biologische productiebedrijven in Vlaanderen, een toename met 7% ten opzichte van 2013. De sector verwelkomde 39 nieuwe bedrijven en 15 bedrijven zetten hun activiteit als producent stop. Er zijn minstens 314 professionele bio-bedrijven (92%) in Vlaanderen. Bij de overige 8% vindt men onderzoeksinstellingen, scholen, sociale werkplaatsen, proefcentra en didactische projecten die biologisch produceren voor eigen doeleinden. 43 biolandbouwers zijn ook gecertificeerd als verkooppunt.

Biologische bedrijven zijn gemiddeld veel kleiner dan gangbare bedrijven: 211 bedrijven zijn kleiner dan 10 hectare en bewerken 13% van het totaal areaal, terwijl 90 bedrijven groter zijn dan 20 hectare en drie vierde van het areaal beheren. De gemiddelde bedrijfsgrootte van een biobedrijf is 14,7 hectare tegenover 25 hectare in de gangbare landbouw. Behalve de producenten zijn er ook nog 741 bedrijven gecertificeerd voor andere marktactiviteiten zoals bereiding, verkoop, verdeling en import van bioproducten uit niet EU-landen.

Het areaal bleef in 2014 nagenoeg gelijk aan 2013: er stond 5.042 hectare (-0,5%) onder controle waarvan 698 hectare in omschakeling. Van het totaal bio-areaal van Vlaamse producenten ligt er 202 hectare in het Waals Gewest. Bijna de helft (48,5%) van het gecertificeerd areaal bestaat uit grasland, boomkweek en areaal onder natuurbeheer. Bodembedekkers (17%) zijn de tweede belangrijkste categorie, gevolgd door de akkerbouwgewassen (14%), aardappelen, groenten en kruiden (11%), fruitteelten (9,5%). Toegang tot grond is voor de biologische landbouw een belemmering voor verdere groei onder meer door de hoge grondprijzen in Vlaanderen.

120 Vlaamse biobedrijven houden dieren op hun bedrijf. Het aantal biologisch gehouden dieren steeg met 2,6% en bedroeg 375.373 stuks.

Vlaanderen gaf 3,8 miljoen euro uit aan de biosector, 6,7% meer dan in 2013. 44% van de uitgaven komen terecht bij de producent in de vorm van hectaresteen, investeringssteun, bedrijfsadviesing en bijdrage in de controlekosten. Dat aandeel is nooit eerder zo hoog geweest. In 2014 betaalde de overheid 1,03 miljoen euro aan hectaresteen voor 3.740 hectare subsidiabele oppervlakte, wat 27% van de totale uitgaven is. 21% van de uitgaven ging naar keten- en marktontwikkeling, een vijfde ging naar onderzoek- en kennisontwikkeling en de overige 15% werd besteed aan de promotie van bioproducten en vormingsactiviteiten. Het accent blijft dus onverminderd op de ondersteuning van de productie en de producent liggen. De bestede middelen voor onderzoek bedroegen 770.424 euro. Zonder rekening te houden met onrechtstreekse onderzoeksuitgaven en voorlichting, wordt ongeveer 380.000 euro besteed aan onderzoek die specifiek voor de biosector bestemd is.

De biobestedingen in België groeiden in 2014 verder door tot 435 miljoen euro (+3,8%), terwijl de totale voedingsbestedingen met 0,8% daalden. Vlaanderen heeft hierin een aandeel van 212 miljoen euro (+3,5% tegenover 2013). Ruim negen op de tien Belgische gezinnen kochten vorig jaar wel eens een bioproduct. Slechts 7% van deze gezinnen koopt minstens wekelijks bio en staan in voor iets meer dan de helft van alle biobestedingen. De overgrote meerderheid van de biokopers koopt dus sporadisch en/of een beperkt assortiment. De gezinnen met kinderen met een beperkt inkomen hebben het laagste bio-aandeel met amper 0,9%. De alleenstaanden ouder dan 40 jaar hebben het hoogste (4,1%) en sterkst groeiende bio-aandeel.

Biozuivel was vorig jaar het sterkst groeiend segment. Zowel vlees als de plantaardige bioproducten kenden een jaar zonder groei. Voor de totale biomarkt bedroeg het marktaandeel vorig jaar 1,8%. Binnen de verse voeding heeft bio een marktaandeel dat boven 2% uitstijgt en gestaag verder groeit. De

////////////////////////////////////

biologische vleesvervangers hebben het grootste marktaandeel. Eén op de vier gekochte vleesvervangers is biologisch. Het kleinste marktaandeel hebben de biovleeswaren met 0,7%.

Biologische versproducten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten. Dit prijsverschil blijft nagenoeg stabiel over de jaren heen.

De klassieke supermarkt (Dis 1) blijft met 45,3% het grootste biokanaal maar moet terrein prijsgeven aan de buurtsupermarkt en hard discount. Hard discount is het kleinste maar wel het sterkst groeiende biokanaal.

1 INLEIDING

Op 24 maart 2014 heeft de Europese Commissie een voorstel gelanceerd tot wijziging van de Verordening 834/2007.

Het voorstel heeft als doel de EU wetgeving aan te passen aan de huidige situatie van de EU-markt die verviervoudigd is over de afgelopen 10 jaar. De Europese Commissie acht een wijziging van de wetgeving noodzakelijk zodat de sector zich verder kan ontwikkelen en kan beantwoorden aan toekomstige uitdagingen. Het voorstel van de Commissie beoogt tekortkomingen van het huidige systeem weg te werken.

De Europese Commissie heeft ook een actieplan goedgekeurd (Action Plan for the future of Organic Production in the European Union).

Deze documenten kan u vinden op:

- Het voorstel van verordening: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/policy-development/index_en.htm
- Actieplan: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/documents/eu-policy/european-action-plan/act_en.pdf

Ondertussen loopt de procedure en is het afwachten wanneer de nieuwe verordening er komt en welke wijzigingen er aan het voorstel zijn aangebracht.

Ook in het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) zitten enkele veranderingen voor de biologische producent. De bedragen voor de hectaresteun zijn gewijzigd vanaf 2015: de bedragen voor de omschakelingspremie liggen iets lager dan voordien en verbintenissen worden afgesloten op perceelsniveau. Er bestaan twee types verbintenissen: omschakeling naar de biologische productiemethode (2 of 3 jaar) en voortzetting van de biologische productiemethode (5 jaar). Net als vroeger kan voor bepaalde teelten geen hectaresteun verkregen worden. Het betreft tabak, champignons, bos, spontane bedekking, gronden in natuurbeheer, teelten niet in volle grond en sierteelt. Het nieuwe besluit geldt vanaf 1 januari 2015 voor nieuwe verbintenissen aangegaan vanaf deze datum. Oude PDPO II verbintenissen die op dat tijdstip nog zullen lopen zullen omgezet worden naar de nieuwe regelgeving. De steunaanvrager krijgt de kans om al dan niet in te stemmen met de herziening van zijn hectaresteun.

De vergroeningspremie is een component van de directe steunbetaling aan producenten die gekoppeld is aan ecologisch verantwoorde praktijken, en wordt net als de hectaresteun, aangevraagd via de verzamelaanvraag. Biolandbouwers zijn vrijgesteld van de vergroeningsvereisten en krijgen de vergroeningspremie uitbetaald zonder te moeten voldoen aan de verplichtingen. Wel wordt er rekening gehouden met mogelijke dubbelfinanciering: als het bedrijf meer dan 15 ha bouwland heeft of minder dan 75% grasland, braak, vlinderbloemigen of de combinatie ervan zal bij bepaalde combinaties met ecologisch aandachtsgebied de uitbetaling van de agromilieumaatregel, beheerovereenkomst of hectaresteun verlaagd worden.

////////////////////////////////////

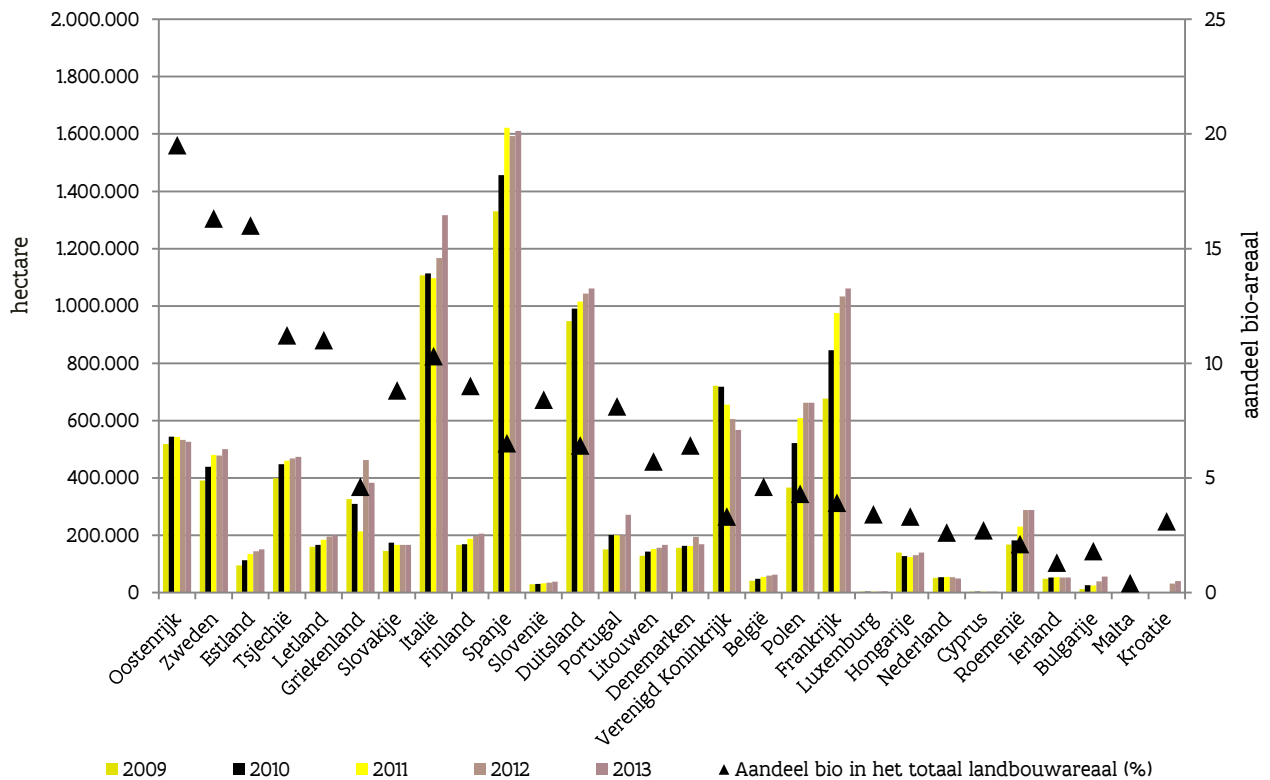
2 BIOLOGISCHE LANDBOUW IN DE EU-28 (2013)

2.1 PRODUCTIE

Het biologisch areaal in de EU-28 groeide in 2013 verder tot 10,2 miljoen hectare, of 5,8% van de totale landbouwoppervlakte in de EU-28. Oostenrijk heeft nog steeds het hoogste aandeel bio-areaal (19,5%), gevolgd door Zweden (16,3%) en Estland (16%), dat in 2009 een aandeel bio-areaal van amper 10,5% heeft. Spanje heeft op Europees niveau de meeste oppervlakte biologische grond; het land bewerkt 1,6 miljoen hectare bio-areaal, ofwel 16% van het totale Europese bio-areaal.

De areaalgroei in de EU-28 zette zich in 2013 door met een toename van 2,6%. Er was vooral areaalgroei in de nieuwe EU-landen te zien, zoals Bulgarije (+44%) en Kroatië (+27%). Bij de oude EU-lidstaten (de EU-15) zijn er enkele landen waarvan het areaal afneemt: in Griekenland daalde het areaal met -17%, in het Verenigd Koninkrijk met -3,8% en in Denemarken met -3,3%. In Duitsland vertraagde de groei tot amper 2,5%. Ter vergelijking: België kende in 2013 een groei van 4,7% en Vlaanderen van 2,5%.

Figuur 1: biologisch areaal (in omschakeling + biologisch) in de EU-28, in 1.000 hectare (linker-as) en in aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (rechter-as), 2009-2013

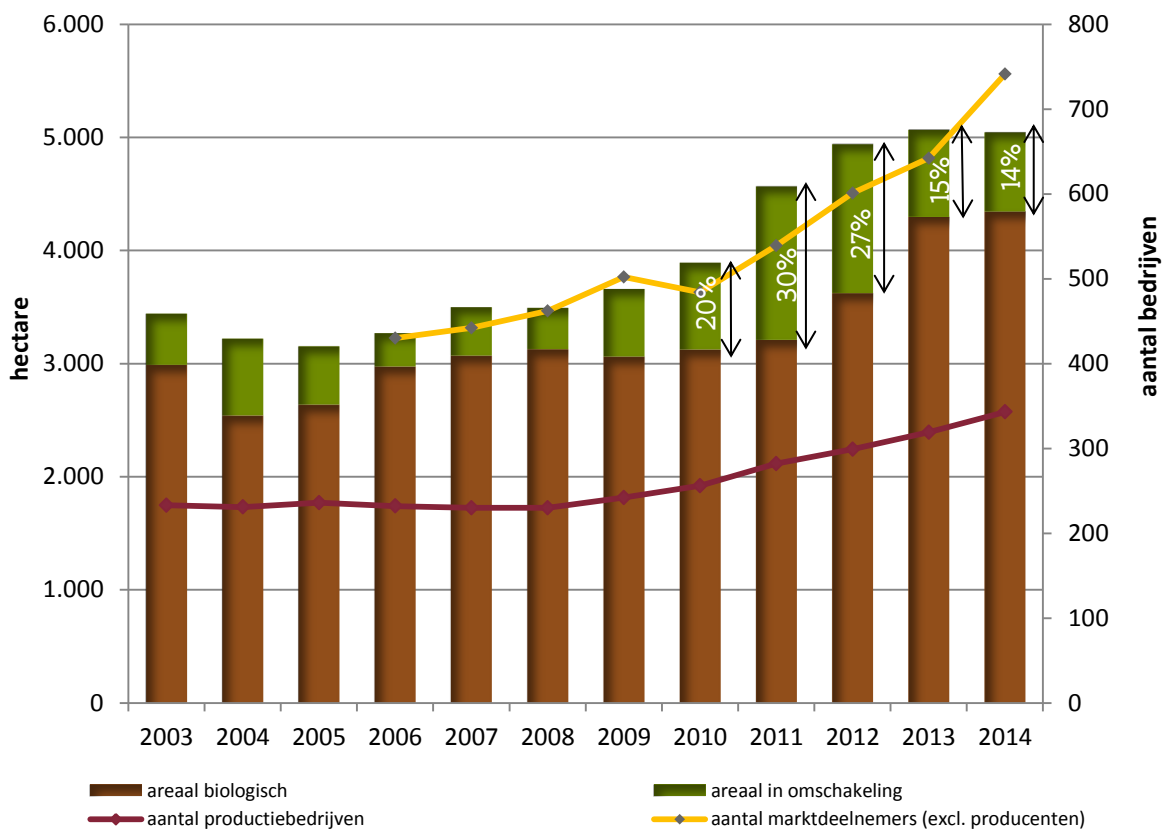
Bron: Eurostat, FiBL(World of Organic Agriculture 2015)

3 BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN: STAND VAN ZAKEN IN 2014

3.1 INLEIDING

In de periode 2010-2014 was er in Vlaanderen een continue groei van het aantal producenten (+34%) en van het aantal andere marktdeelnemers (+43%). De gemiddelde jaarlijkse groei over de periode 2010-2014 van het aantal bedrijven bedraagt 7%. De jaren daarvoor lag die groei, met 1% per jaar, beduidend lager. De gemiddelde areaalgroei bedraagt jaarlijks ongeveer 5% over dezelfde periode.

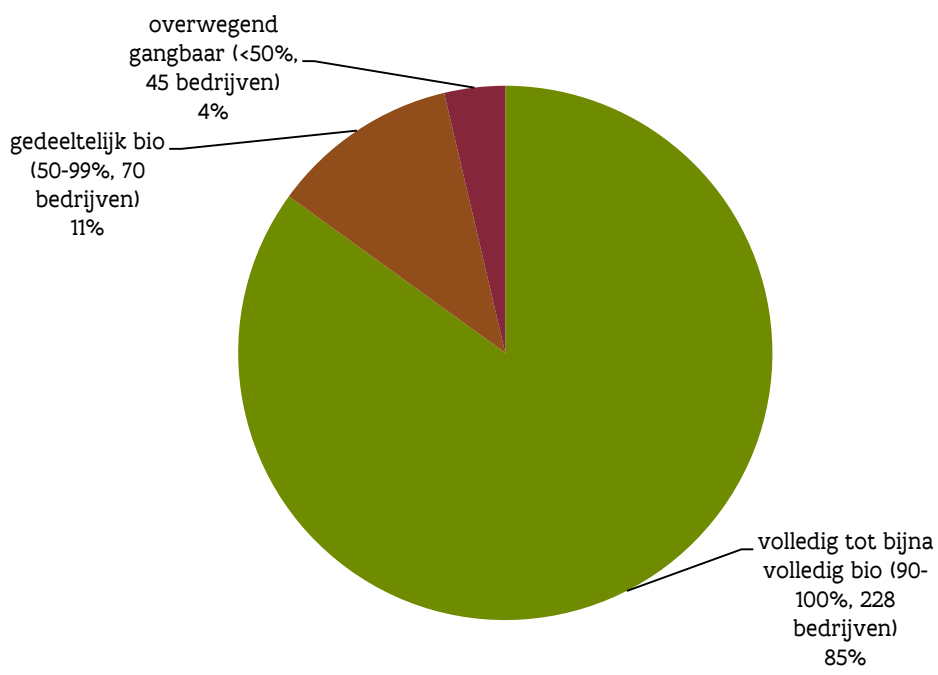
Figuur 3: evolutie van de oppervlakte bio, oppervlakte in omschakeling (linker-as), aantal producenten en aantal marktdeelnemers (exclusief producenten) (rechter-as), 2003-2014

Bron: Departement Landbouw en Visserij

Figuur 4: aandeel van het biologisch areaal van de Vlaamse bio-bedrijven opgesplitst volgens volledig tot bijna volledig bio, gedeeltelijk bio en overwegend gangbaar, 2014

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TÜV Integra, Certisys, Quality Partner, Control Union

3.3 AANTAL BEDRIJVEN IN DE KETEN

Zodra bedrijven in de voedselketen met biologische producten werken met menselijke en dierlijke consumptie als einddoel, worden ze onderworpen aan een uitvoerige controle op hun marktactiviteit. Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal marktdeelnemers die een activiteit uitoefenen als bereider, verdeler, importeur of verkooppunt. Producenten worden niet opgenomen, zelfs al oefenen ze ook activiteiten uit als bereider of verkopen ze zelf hun producten op de hoeve. Bij de verkooppunten worden enkel verkooppunten geteld die voor meer dan 5.000 euro per jaar aan bioproducten (voorverpakt + bulk) verkopen, aangezien wie onder deze omzetrempel zit, vrijgesteld wordt van controle. Voor een specifiekere omschrijving van de gecontroleerde activiteiten in de keten verwijzen we naar het Besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 (<http://lv.vlaanderen.be/nl/bio/wetgeving-biologische-landbouw>)

In 2014 zijn er in Vlaanderen 99 bijkomende marktdeelnemers gecontroleerd in vergelijking met 2013. Er zijn nu in totaal 741 bedrijven die een hoofdzetel in Vlaanderen hebben met gecontroleerde marktactiviteiten. De toename met 15% is vooral te danken aan de toename van de verkooppunten (+38 bedrijven) en de verwerkers (+35 bedrijven). 219 bedrijven combineerden verschillende van deze activiteiten op hun bedrijf. Er werden in totaal 482 bedrijven voor bereidingsactiviteiten gecontroleerd, waarvan 283 bedrijven enkel de activiteit van bereider uitoefenen. Verder zijn er in totaal 88 gecertificeerde verkooppunten, 108 importeurs, 316 verdelers, al dan niet in combinatie met andere activiteiten. 53 bereiders zijn vestigingen van een supermarktketen en worden gecontroleerd omdat zij zelf ter plaatse brood bereiden met ingrediënten van biologische oorsprong.

Tabel 2: aantal marktdeelnemers onder controle (exclusief producenten), Vlaanderen, 2008-2014

marktactiviteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	evolutie 2013-2014
enkel bereider	236	238	226	226	238	248	283	+35
enkel verdeler	42	58	68	78	95	122	147	+25
enkel importeur	18	22	23	20	24	28	26	-2
enkel verkooppunt	48	47	51	44	51	28	66	+38
combinatie van meerdere activiteiten	118	137	144	171	193	216	219	+3
totaal	462	502	512	539	601	642	741	+99

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TÜV Integra, Certisys, Quality Partner, Control Union

3.4 DIERLIJKE PRODUCTIE

Van de 343 biolandbouwers houden 120 (35%) zich bezig met veehouderij. In 2013 waren dit er 126. Dat betekent dat de overige 223 bedrijven geen enkel dier houden. De bepaling van het aantal varkens, lammeren, kalveren en stuks pluimvee gebeurt op basis van het aantal verkochte dieren op jaarbasis. Voor alle andere diersoorten (intensieve veehouderij) gaat het om het aantal aanwezige dieren op het moment van controle. In 2014 werden ongeveer 375.000 dieren volgens de biologische productiemethode gehouden (+2,6%), waarvan 364.000 stuks pluimvee. Het aantal melkkoeien bedroeg 1.434 (+17%). Het aantal verkochte varkens daalde met bijna 1.000 stuks ten opzichte van 2013 naar 1.842. Het aantal biologisch gehouden dieren stemde in 2014 overeen met 5.581 grootvee-eenheden (GVE).

Tabel 3: aantal biologische dieren onder controle en aantal GVE, 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
runderen	2.533	2.554	2.676	3.014	2.797	3.040	2.801
<i>waarvan melkkoeien</i>	<i>1.157</i>	<i>1.132</i>	<i>1.191</i>	<i>1.224</i>	<i>1.271</i>	<i>1.228</i>	<i>1.434</i>
varkens	2.217	2.098	1.672	1.908	2.098	2.824	1.842
pluimvee	205.224	233.804	264.376	357.631	346.731	352.900	364.061
<i>waarvan legkippen</i>	<i>80.234</i>	<i>77.235</i>	<i>90.981</i>	<i>130.384</i>	<i>131.867</i>	<i>135.495</i>	<i>142.959</i>
<i>waarvan moederdieren</i>	<i>33.970</i>	<i>56.650</i>	<i>49.180</i>	<i>99.880</i>	<i>87.810</i>	<i>105.413</i>	<i>106.040</i>
<i>vleeskippen</i>	90.890	99.770	124.170	127.345	127.030	111.968	114.942
schapen	3.964	1.972	1.859	3.876	2.578	2.349	1.775
geiten	3.760	2.808	2.292	4.134	4.180	4.468	4.710
paarden en hertachtigen	238	231	153	196	74	87	74
bizonkoeien	0	0	0	0	0	0	32
andere	50	24	20	30	23	54	78
TOTAAL	217.986	243.491	273.748	370.789	358.481	365.722	375.373
TOTAAL (in GVE)	4.874	4.923	4.864	5.898	5.861	5.554	5.581

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TÜV Integra, Certisys, Quality Partner, Control Union

In 2014 waren er 48 biobedrijven met rundvee. 26 bedrijven hebben enkel en alleen rundvee. Van de 13 bedrijven met geiten zijn er 10 die dit niet combineren met andere diersoorten. De biologische pluimveehouderij is een vrij gespecialiseerde tak: 38 op de 54 bedrijven met pluimvee hebben enkel

////////////////////////////////////

Bij de koolsoorten is bloemkool het meest geteelde gewas (17 hectare). Tot slot maakt fruit 9% uit van het bio-areaal. Appelen en peren (samen 247 hectare of 53% van het totale areaal biologisch fruit) zijn al jaren vaste waarden in het bio-assortiment. Op het eind van de publicatie vindt u een gedetailleerde tabel per teelt (bijlage I).

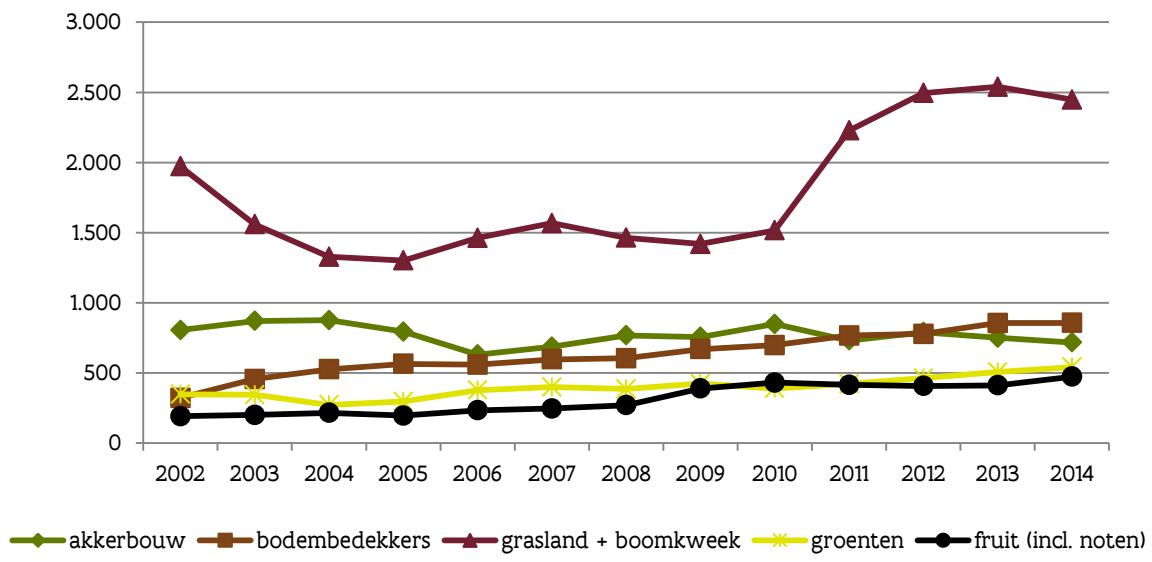
Tabel 5: areaal in omschakeling en biologisch volgens teeltgroepen, 2014

teeltgroep	in omschakeling	biologisch	totaal	verschil 2013-2014	aandeel
akkerbouw incl. granen, industriële gewassen	91	626	717	-4,7%	14,2%
bodembedekkers (vlinderbloemigen, klavers)	95	762	857	0%	17,0%
grasland, boomkweek en areaal onder natuurbeheer	377	2071	2.448	-3,7%	48,5%
sierteelt	0	5	5	-	0,1%
aardappelen, groenten en kruiden	32	510	542	+8%	10,7%
fruit	103	370	473	+15%	9,4%
totaal	698	4.344	5.042	-0,5%	100%

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van TÜV Integra, Certisys, Quality Partner, Control Union

Figuur 5 toont de evolutie van de teeltgroepen in de periode 2002-2014. Vooral graslanden en gronden met natuurwaarde hebben in de periode 2010-2013 bijgedragen aan de toename van het bio-areaal. In 2014 liep dit areaal voor de eerste keer terug. Ook de toename van het areaal bodembedekkers tot en met 2013 is opvallend. In 2014 bleef dit areaal gelijk aan het jaar ervoor met 857 hectare. De productie van biologische groenten en fruit neemt op lange termijn toe.

Figuur 5: evolutie van het bio-areaal volgens teeltgroep, in hectare, 2002-2014

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van gegevens van Certisys /TÜV Nord Integra / Quality Partner / Control Union

4 PRODUCENTENPRIJZEN VAN BIOPRODUCTEN

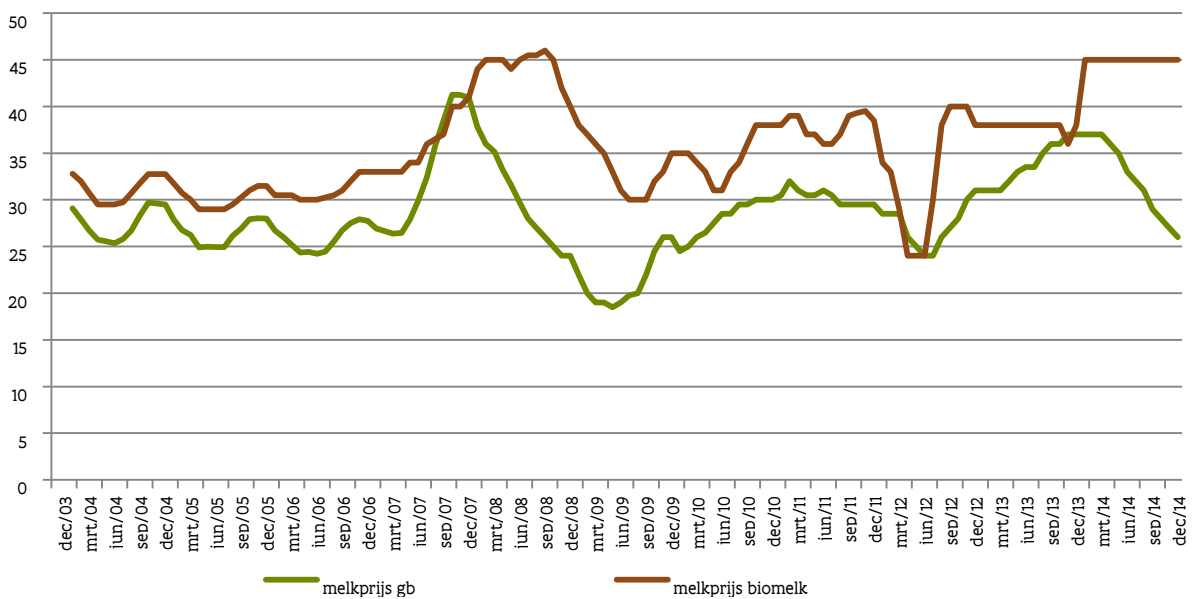
4.1 BIOLOGISCHE MELK

2014 was een merkwaardig jaar voor de melkrijzen. Het einde van het melkquotum komt dichterbij en de basisprijzen van gangbare melk kenden een daling van 37 euro per 100 liter in januari 2014 tot 26 euro per 100 liter in december 2014. De daling is het gevolg van een overproductie, die begin december opliep tot 100 miljoen liter. Door de gunstige prijzen eind 2013 gingen melkveehouders meer produceren, maar het overaanbod zorgde er vlug voor dat de prijs ging kelderen.

In de biologische landbouw bleef de basismelkprijs heel het jaar stabiel op 45 euro per 100 liter, ook een recordniveau. Het prijsverschil gangbaar-bio bedroeg in december 2014 bijna 20 euro op 100 liter en in de eerste jaarhelft van 2015 kan die kloof nog groter worden vooraleer er mogelijk een normalisatie optreedt. Er dient opgemerkt te worden dat de vraag naar biomelk hoger is dan het aanbod (ca 6 miljoen liter per jaar in Vlaanderen). Om die grote vraag in te vullen wordt momenteel heel wat biologische melk ingevoerd vanuit o.a. Nederland en het Verenigd Koninkrijk. De prijzen van biomelk zijn bovendien niet zo onderhevig aan schommelingen op de wereldmarkt omdat de melk meestal lokaal wordt afgezet.

Het is niet duidelijk wat het einde van het melkquotum zal betekenen voor de biologische melkprijs. Er wordt verwacht dat de productie van melk in het algemeen tegen 2020 tot 12% zal toenemen en de gemiddelde melkprijs tot 14% zal dalen in dezelfde periode (Deuninck, Van der Straeten & Van Gijsegem). Sectorspecialisten verwachten een intensivering van de productie d.w.z dat de melkveehouders het rendement per dier zullen proberen op te drijven door schaalaanpassingen op hun bedrijf (Biobedrijfsnetwerken). Voor de bio-sector is er nog ruimte om melk te produceren tegen een gunstige en stabiele prijs. Om de productie te kunnen opdrijven is er in de biosector vooral behoefte aan meer grond.

Figuur 6: evolutie van de basisprijzen voor gangbare en biologische melk, België, in € per 100 liter, 2004-2014

Bron: Drietand Magazine

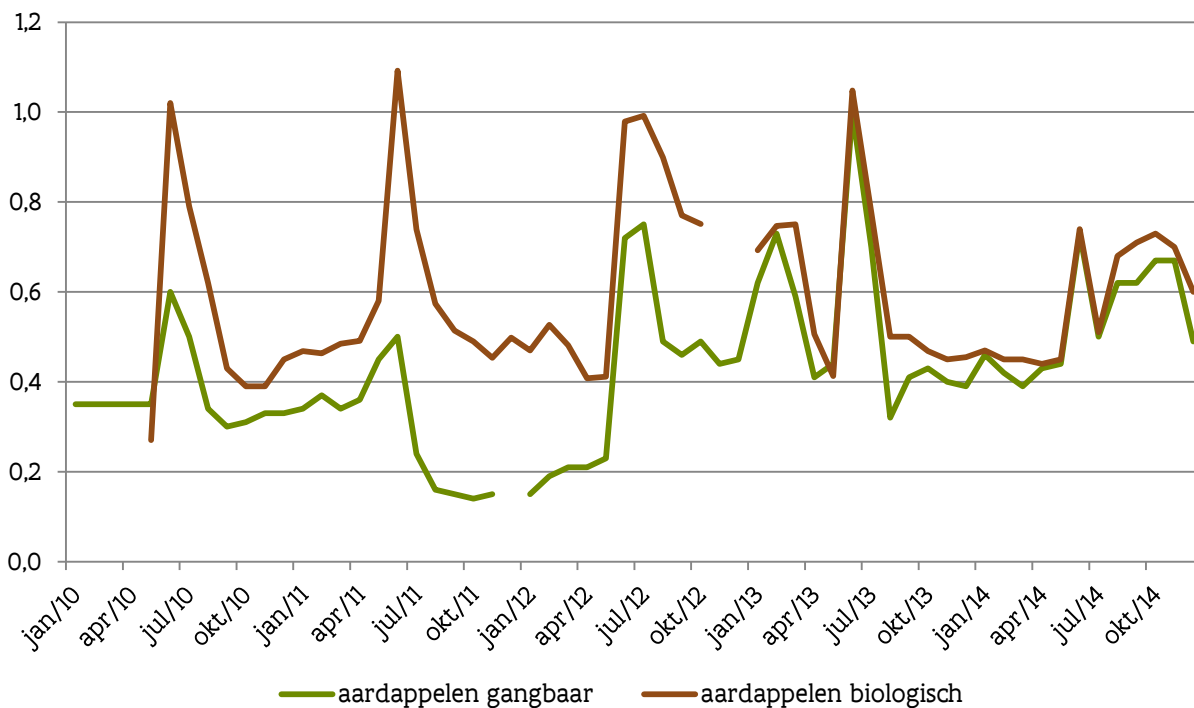
4.2 BIOLOGISCHE AARDAPPELEN, GROENTEN EN FRUIT

De prijzen voor biologische aardappelen, groenten en fruit zijn afkomstig van de veiling Belorta, waaraan 44 biologische telers (34 Vlaamse, 8 Nederlandse en 2 Waalse) leverden. De prijzen zijn middenprijzen betaald aan de producent. In 2014 kenden de gangbare prijzen van groenten matige tot slechte prijzen door de zachte winter enerzijds en door de Russische boycot anderzijds. Hierdoor kon een deel van de gangbare productie niet geëxporteerd worden. Verder zetten de telers veel meer op hun veld dan normaal, wat het overaanbod nog meer in de hand werkte. Het fruit kende een goede oogstperiode, maar de prijzen zakten in het laatste kwartaal.

4.2.1 Aardappelen

Het prijsverloop van aardappelen verloopt jaarlijks cyclisch, met een piek in de zomerperiode en lage prijzen in het najaar. Producenten werden door de goede rendementen van vorige jaren aangespoord om veel aardappelen te zetten. 2014 werd voor de gangbare aardappelen gekenmerkt door overproductie: er staan te veel aardappelen klinkt het (VILT, 18/08/2014). De prijsvorming leed hieronder. In onderstaande grafiek zien we dat de prijs op een laag pitje blijft in de zomerperiode, daar waar die in de vorige jaren telkens piekte. In juli 2014 bedroeg de prijs 0,5 euro per kg, de helft van de prijs van juli 2013. In december 2014 bedroeg de gangbare prijs 0,49 euro per kg, terwijl de biologische aardappelprijs het jaar afsloot met 0,6 euro per kg. waardoor gesteld kan worden dat de bio-boer amper een meerprijs heeft gekregen voor bio-aardappelen.

Figuur 7: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische aardappelen, in €/kg, 2010-2014

Bron: Belorta, VBT

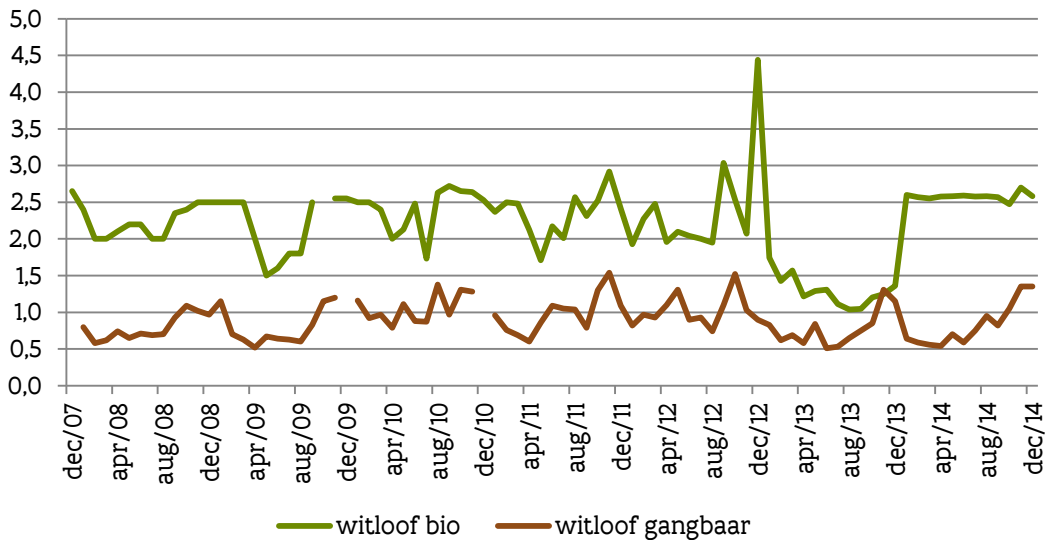
4.2.2 Witloof

Na een dieptepunt in 2013 herstelde de prijs voor biowitloof zich in 2014 tot een normaal niveau. De prijs voor biologisch witloof bleef stabiel rond 2,5 euro per kg. De prijs voor gangbare witloof lag op het eind

////////////////////////////////////

van het jaar iets lager dan 1,5 euro per kg. De witloofteelt kende door de zachte winter 2013-2014 meer ziekten en plagen dan normaal waardoor het rendement iets lager uitviel (Proeftuinnieuws)

Figuur 8: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische witloof, in €/kg, 2007-2014

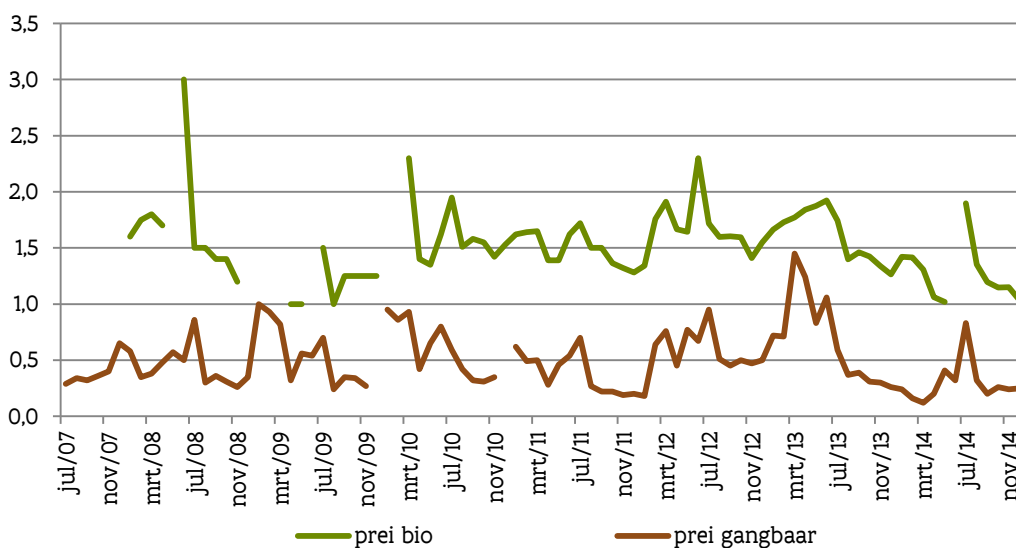

Bron: Veiling Belorta

4.2.3 Prei

De prijzen voor prei, zowel gangbaar als biologisch, waren slecht in de eerste zes maanden van het jaar. In het begin van 2014 zakte de prijs van gangbare prei tot 0,12 euro per kg, het laagste peil sinds het begin van de metingen. Hetzelfde gold voor de biologische prijs, die de prijs van de gewone prei volgde. Daarna trad er opnieuw herstel op en klom de prijs in juli even omhoog om te pieken op 1,9 euro per kg. Daarna viel de prijs van bio-prei opnieuw terug naar 1 euro per kg op het einde van het jaar. Door de zachte winter was er een te groot aanbod over heel Europa, waarvan de verkoop nog belemmerd werd door een beperkte vraag van de consument en een beperkte export (VILT, 2 januari 2015).

Figuur 9: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische prei, in €/kg, 2007-2014

Bron: Belorta Veiling

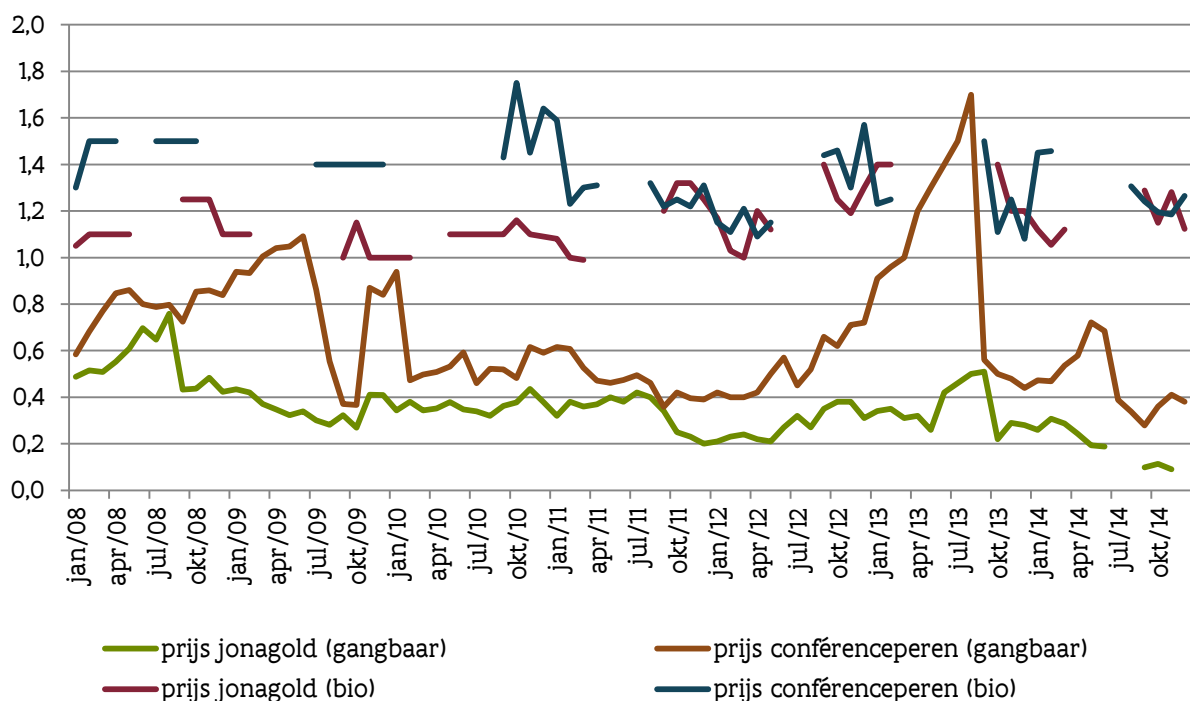
4.2.4 Appelen en peren

2014 was een recordjaar voor de Europese en ook de Belgische bio-appel- en perenooft. De productie van bio-appels in België bedroeg 3.030 ton (+34% ten opzichte van 2013) en van bio-peren 1.374 ton (+30%). België rangschikt zich op Europees vlak op de tweede plaats na Nederland wat het aandeel biologische geproduceerde peren betreft, met 16,5% van alle peren die biologisch geproduceerd worden (BioForum Vlaanderen).

Deze topooft had onvermijdelijk lagere prijzen tot gevolg. De prijs van een gangbare Jonagold appel bedroeg eind 2014 nog slechts 0,09 euro per kg, terwijl dat in het begin van het jaar nog 0,3 euro per kg was. Hetzelfde scenario deed zich voor bij de peren.

De prijs van de biologische appels bedroeg 1,12 euro per kg in januari en steeg daarna tot 1,29 euro per kg in september. In december daalde de prijs opnieuw tot 1,12 euro per kg. Bij de biologische peren zakte de prijs van 1,45 euro in januari tot 1,19 euro per kg in november. Pas in december ging de prijs opnieuw omhoog. Omdat biologisch fruit vooral op de interne markt wordt afgezet, heeft de Ruslandcrisis weinig tot geen invloed gehad op de biosector.

Figuur 10: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische appels en peren, in €/kg, 2007-2014

Bron: VBT, Belorta veiling

Meer markt- en prijsinformatie kan u terugvinden op de website van BioForum Vlaanderen onder het project Bio zoekt Keten:

http://www.bioforumvlaanderen.be/nl/cijfers_algemeen

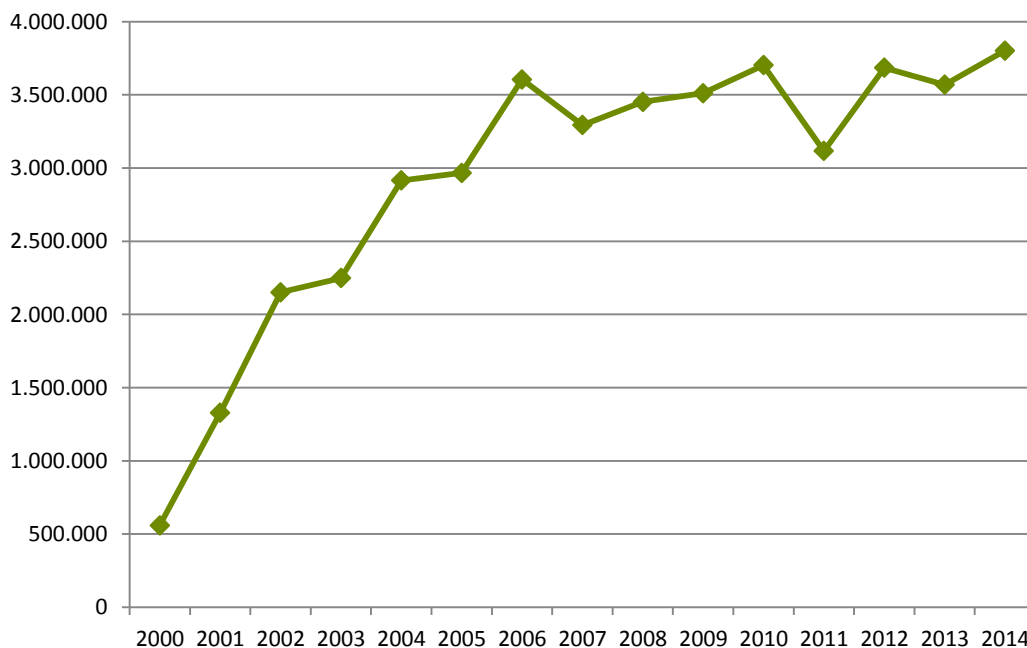
5 OVERHEIDSUITGAVEN 2014

5.1 ALGEMEEN OVERZICHT

Het Departement Landbouw en Visserij maakt elk jaar een raming van de financiële inspanningen van de overheid ten behoeve van de biosector. De cijfers zijn de effectieve uitgaven die binnen het kalenderjaar 2014 gebeurd zijn en omvatten ook de Europese cofinanciering.

In 2014 gaf de Vlaamse overheid voor 3,8 miljoen euro uit voor de biosector (Figuur 11). Dat is 6,7% meer dan in 2013. De schommelingen van jaar op jaar zijn toe te schrijven aan de onregelmatige betaling van de onderzoeksprojecten. Deze projecten lopen over verschillende jaren. Het ene jaar wordt er weinig uitbetaald, het andere jaar worden meerdere projecten afgerekend. Gemiddeld blijven de uitgaven over de laatste acht jaar vrij stabiel rond de 3,5 miljoen euro per jaar. 44% van de uitgaven komt rechtstreeks bij de bioboer terecht in de vorm van hectaresteen, investeringssteun, tussenkomst in de controlekosten, gratis bedrijfsadviesing. Dat aandeel is nooit eerder zo hoog geweest. Vooral de uitbetaalde investeringssteun (324.000 euro) maakte een sprong voorwaarts met 250% maar ook de hectaresteen stijgt van jaar op jaar. In 2014 keurde de landbouwadministratie enkele grote investeringsdossiers goed die betrekking hebben op de bio-pluimvee-sector. Een vijfde van de uitgaven ging naar onderzoek en kennisontwikkeling. 21% ging naar keten- en marktontwikkeling en de resterende 15% omvat de meerjarige promotiecampagne «Renaissance van de echte smaak» vanuit VLAM en de vorming voor biolandbouwers. Het zwaartepunt van de uitgaven blijft dus onverminderd op de ondersteuning van de productie en de producent liggen, met meer dan 1 miljoen euro aan uitbetaalde hectaresteen (zie verder), dat is meer dan een vierde van alle uitgaven voor de biosector. Ook de werkingssubsidie voor sectororganisatie BioForum steeg met 10%, omdat sinds vorig jaar ook de middelen voor de Bioweek aan de subsidie toegevoegd werden.

Figuur 11: evolutie van de overheidsuitgaven, in euro, 2000-2014

Bron: Departement Landbouw en Visserij

////////////////////////////////////

Vlaanderen ook voorlichtende activiteiten zoals het publiceren van kennisberichten (5.000 euro) en het samenbrengen van landbouwers per sector in de bio-bedrijfsnetwerken (49.000 euro). Er waren in 2014 geen betalingen voor demonstratieprojecten ten behoeve van de biosector.

De uitgaven voor onderzoek zijn dus een raming. Er wordt geen rekening gehouden met eventuele lokale initiatieven bij de provincies en met financiering vanuit Europese fondsen.

In totaal werd 770.424 euro uitgegeven aan onderzoek, voorlichting en kennisuitwisseling. Het grootste aandeel zijn de toegewezen bedragen voor het onrechtstreekse IWT-gefinancierde onderzoek (332.199 euro). De subsidies voor CCBT (127.750 euro) en de praktijkproeven bij Inagro (105.877 euro) staan op de tweede en derde plaats. Zonder rekening te houden met de onrechtstreekse onderzoeksuitgaven en de voorlichting en kennisuitwisseling was nog 380.000 euro bestemd voor onderzoek specifiek voor de biologische sector.

Tabel 6: gedetailleerd overzicht van de uitgaven voor onderzoek en kennisuitwisseling, Vlaanderen, in euro, 2014

Uitgaven 2014 (in euro)	
Onderzoek en ontwikkeling	716.226
door ADLO gefinancierde projecten excl. CCBT	94.425
door IWT gefinancierde projecten	332.199
deel Inagro subsidie voor bio	105.877
Met dotatie ILVO	56.000
CCBT: algemene werking en projecten	127.750
Voorlichting en kennisuitwisseling	54.173
subsidie bio-bedrijfsnetwerken	49.172
kennisberichten (CCBT)	5.001
Totaal	770.424

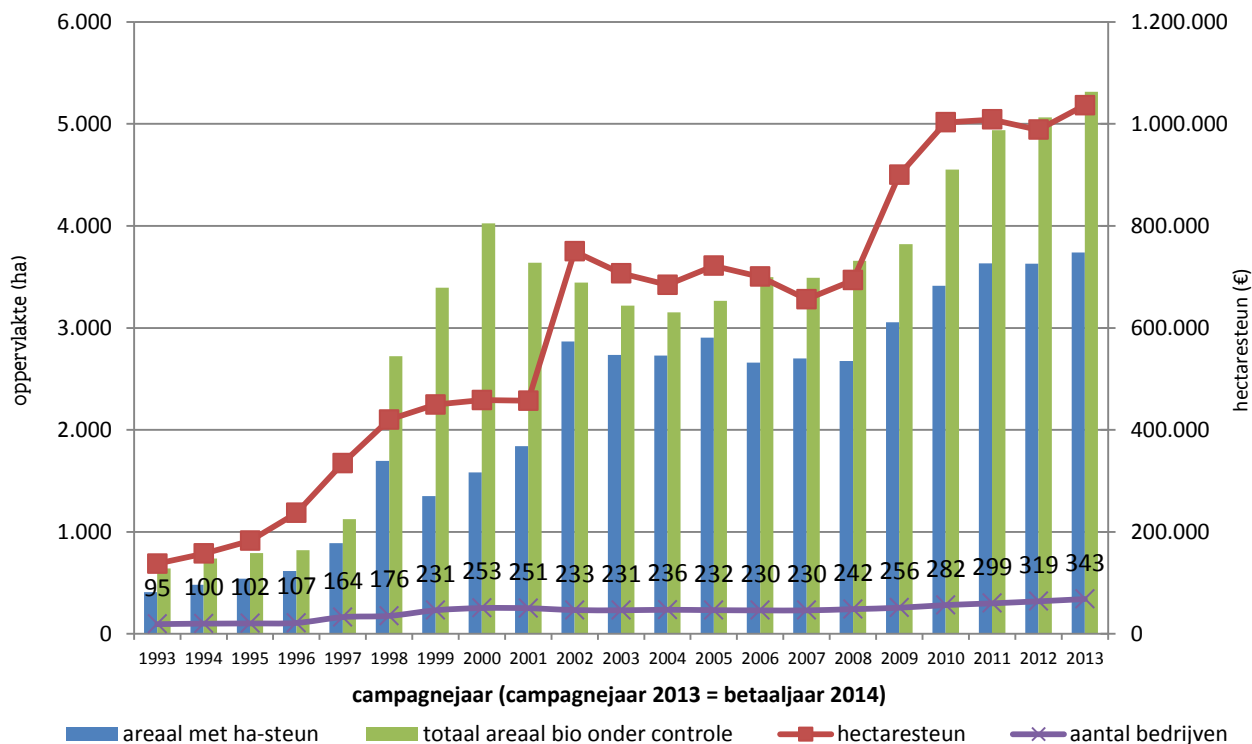
Bron: Departement Landbouw en Visserij

5.3 HECTARESTEUN

Elk jaar kan de biologische landbouwer hectaresteun aanvragen via de verzamel aanvraag. Om er recht op te hebben dient de landbouwer zich voor minstens 5 jaar te engageren en de biologische productiemethode volgens de Europese regelgeving toe te passen. Dit engagement wordt bevestigd via het certificaat van het controle-orgaan enerzijds en via de overeenkomst die de landbouwer aangaat met het Vlaams Gewest voor het bekomen van de hectaresteun anderzijds. Na 5 jaar kan de boer opnieuw kiezen om zich voor een nieuwe vijfjarige periode te engageren. De aanvragen worden in het campagnejaar ingediend terwijl de uitbetalingen van dat campagnejaar pas het jaar erop plaatsvinden. In 2014 (=campagnejaar 2013) betaalde de Vlaamse overheid 1.036.628 euro uit aan hectaresteun (waarvan 50% cofinanciering door Europa), dat is 5% meer dan in 2013. De betaling had betrekking op 3.740 hectare. Dat is 74% van het totale areaal dat in 2013 officieel erkend was. Dat verschil is deels te wijten aan de percelen van producenten met hoofdzetel in Vlaanderen en percelen die in Wallonië zijn gelegen. Deze percelen komen in Vlaanderen niet in aanmerking voor hectaresteun maar zijn wel opgenomen in het totaal areaal van de Vlaamse biolandbouwers. Daarnaast is er ook een kleine groep biolandbouwers die geen premie kunnen aanvragen, bijvoorbeeld voor natuurgronden die niet begraasd worden.

////////////////////////////////////

Figuur 13: evolutie van het aantal producenten onder controle, areaal onder controle, areaal met steun (linker-as) en de betalingen hectaresteu (rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, 1994-2013

Bron: Departement Landbouw en Visserij

5.4 PIJLER I STEUN VOOR BIOLANDBOUWERS

De biolandbouwers ontvingen naast de biospecifieke steun ook nog rechtstreekse steun (uit pijler I). Uit de cijfers van het Departement Landbouw en Visserij blijkt dat 120 biolandbouwers (van 319 biolandbouwers) 951.743 euro aan toeslagrechten uitbetaald kregen in 2013. Gemiddeld gezien kregen de bio-bedrijven een gemiddeld bedrag van 7.931 euro aan toeslagrechten. Ter vergelijking: voor de totale landbouwsector kregen 21.745 bedrijven met steun gemiddeld 10.492 euro per bedrijf (Tabel 7: aantal bedrijven met pijler I steun, totaal uitbetaalde pijler I steun en steun per bedrijf, opgesplitst naar totale landbouw en biosector, Vlaanderen, 2013).

In 2013 was in Vlaanderen de zoekgoeienpremie (ZK) nog gekoppeld. 11 bio-landbouwers ontvingen in 2013 de zoekgoeienpremie met een totale waarde van 27.819 euro. Dat komt neer op een gemiddelde zoekgoeienpremie van 2.529 euro per bedrijf (5.324 euro per bedrijf voor de totale landbouw). In 2013 wordt specifieke steun verleend aan landbouwers die na hun hoofdteelt een groenbedekker inzaaien. Er zijn 21 biolandbouwers die van deze steun genoten hebben. Samen ontvingen ze 5.633 euro, dat komt neer op gemiddeld 268 euro per bedrijf. De biolandbouwers krijgen minder steun per bedrijf omdat biobedrijven ook gemiddeld kleiner zijn dan gangbare bedrijven.

////////////////////////////////////

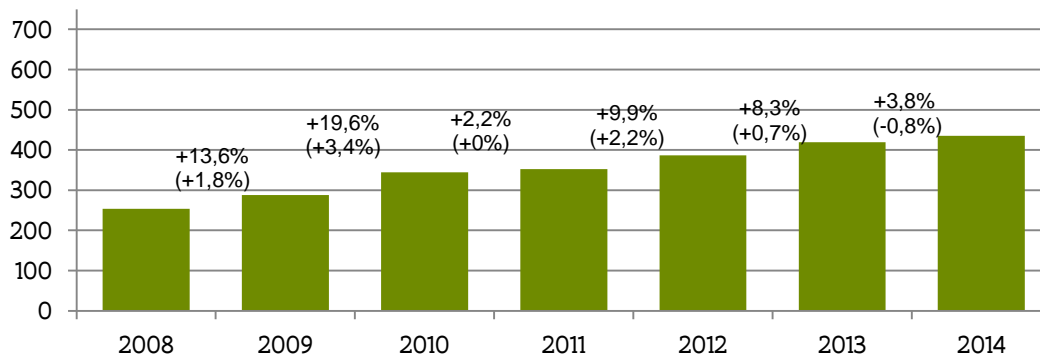
6 DISTRIBUTIE EN CONSUMPTIE VAN BIOLOGISCHE PRODUCTEN

6.1 BESTEDINGEN

6.1.1 Totale bestedingen

De resultaten in dit hoofdstuk werden opgetekend door GfK PanelServices Benelux in opdracht van VLAM. Hiervoor werden de aankopen van 5.000 Belgische gezinnen voor thuisverbruik continu opgevolgd. De Belgische gezinnen besteedden vorig jaar ruim 435 miljoen euro aan biologische producten. Dit is 3,8% meer dan in 2013. Vlaanderen heeft hierin een aandeel van 212 miljoen euro (+3,5% tegenover 2013). Deze groei is opmerkelijk omdat de totale voedingsbestedingen voor het eerst sinds jaren daalden met 0,8% in 2014. De stijging bij bio wordt vooral verklaard door een hogere besteding per winkelbezoek. Het aantal biokopers blijft stabiel. Ook de gemiddelde aankoopfrequentie voor bio stagneert rond de 15 keer op jaarbasis terwijl dit voor de gangbare producten daalt.

Figuur 14: totale besteding aan biologische producten door de Belgische gezinnen, in miljoen euro, 2008-2014 en jaarlijkse groei van de biobestedingen

Opmerking : tussen haken wordt de jaarlijkse groei van de voedingsbestedingen weergegeven
Totaal = voeding (vers, diepvries en kruidenierswaren), dranken, drogmetica en non-food
Bron: GfK Panelservices Benelux voor VLAM

6.1.2 Bestedingen per productcategorie

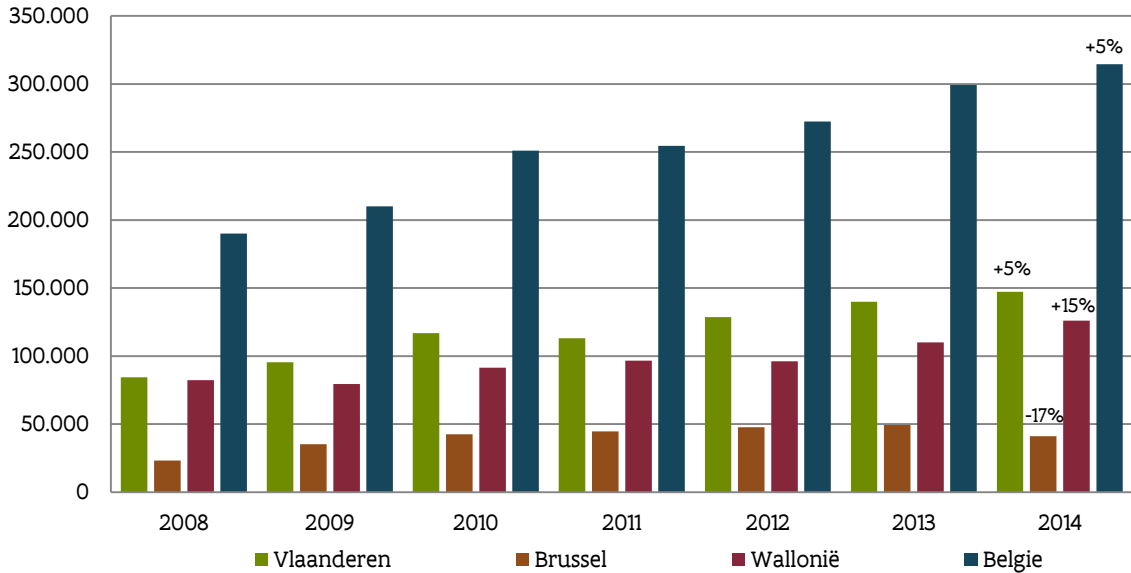
In de winkelrekken liggen er steeds meer verwerkte en voorverpakte bioproducten. Het aantal bioreferenties dat gemeten werd door GfK stijgt jaarlijks en bedroeg vorig jaar meer dan 8.400. Dit hoge aantal referenties wijst op de verbreding van het bio-palet.

VLAM volgt in deze tekst de consumptie van verse voeding (inclusief diepvries- en kruidenierswaren zoals ontbijtgranen, rijst, droge deegwaren, wijnen en bier) op. In 2014 groeide deze uitgebreide verscategorie met 5%. De groei was groter in Wallonië dan in Vlaanderen, respectievelijk 15% en 5%. De laatste zeven jaar stegen de biobestedingen in België met twee derde. De stijging was het grootst in Brussel. Daar verdubbelden de biobestedingen tussen 2008 en 2013. Vorig jaar vielen de biobestedingen

////////////////////////////////////

er echter terug met 17%. In Vlaanderen kwam er de voorbije zeven jaar drie kwart bij en in Wallonië groeiden de biobestedingen sinds 2008 met de helft.

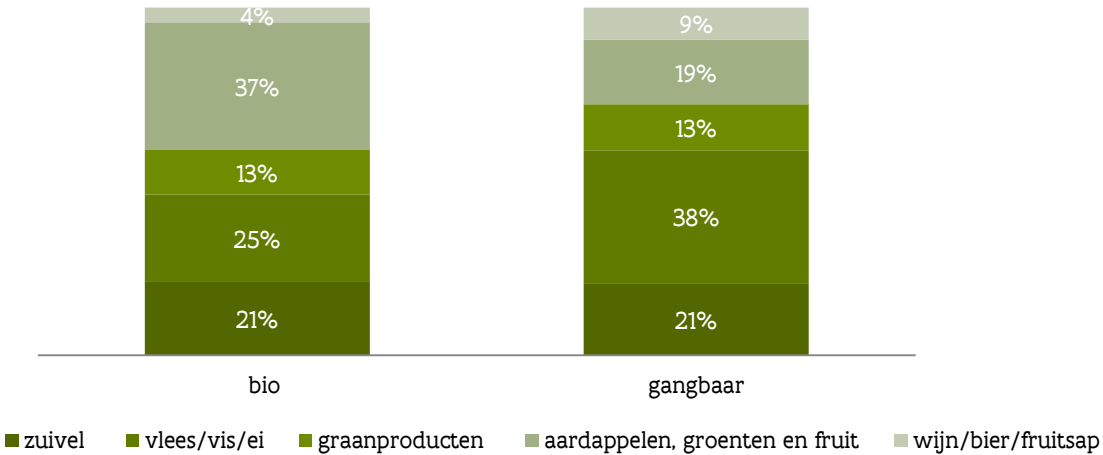
Figuur 15: bestedingen verse biologische voeding en dranken in België per gewest, in 1.000 euro, 2008-2014

Bron: GfK PanelServices Benelux voor VLAM

De biobesteding bestaat voor 37% uit AGF-producten (aardappelen, groenten en fruit). Voor de besteding van gangbare producten is dat slechts 19%. De categorie 'vlees/vis/ei' neemt 25% van de biobestedingen voor haar rekening en is licht groeiend. Deze categorie is voor de gangbare producten echter veel aanzienlijker (38%). Het aandeel biozuivel is hetzelfde als het aandeel van zuivel in het gangbare circuit, namelijk 21%. De graanproducten nemen bij bio en gangbare producten ook eenzelfde aandeel in, namelijk 13%. Wijn, bier en fruitsap tot slot zijn bij bio goed voor 4% van assortiment en bij het gangbare voor 9%.

Figuur 16: gekocht assortiment bio vs gangbaar in België (op basis van besteding)

Bron: GfK PanelServices Benelux

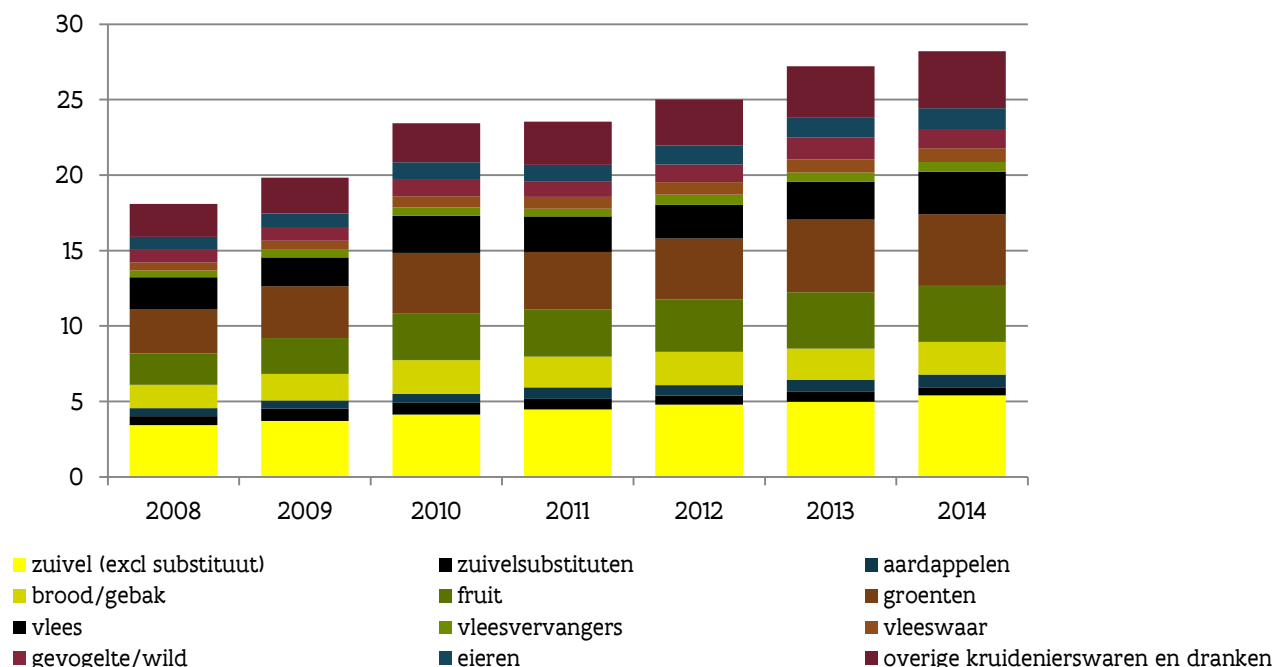

Bij de bestedingen op productniveau waren de belangrijke groeiers in 2014 groentesalades, bieren, vis, week- en schaaldieren (incl. verwerkte producten), broodjes, pizza en quiches, droge deegwaren, verse plattekaas, verse zuiveldesserts, melk en kaas. Bij de grootste dalers behoorden de melksubstituten zoals sojadrink, wijnen, room en boter. Op lange termijn zijn de winnaars grosso modo dezelfde: vis, week- en schaaldieren, kaas, boter, kalfs- en lamsvlees, natuurlijke fruitsappen en graanproducten zoals ontbijtgranen, bloem en pizza's. Bij de verliezers op lange termijn behoren de sojadrinks en varkensvlees.

6.1.3 Bestedingen per capita

Qua besteding per capita staan biozuivel en biogroenten op één en twee. De koploper is biozuivel met 5,40 euro per capita, gevolgd door de biogroenten met 4,74 euro. Verder volgen fruit (3,71 euro) en vlees (2,84 euro). Aan biobrood wordt iets meer dan 2 euro per Belg besteed. Bio-eieren en biogevogelte volgen met respectievelijk 1,37 en 1,27 euro. Biovleeswaren, bioaardappelen, biovleesvervangers en biozuivelsubstituten sluiten de rij met respectievelijk 92, 84, 63 en 53 cent per capita.

Figuur 17: besteding biologische voeding en dranken per categorie in België, in euro per capita, 2008-2014

Bron: GfK PanelServices Benelux

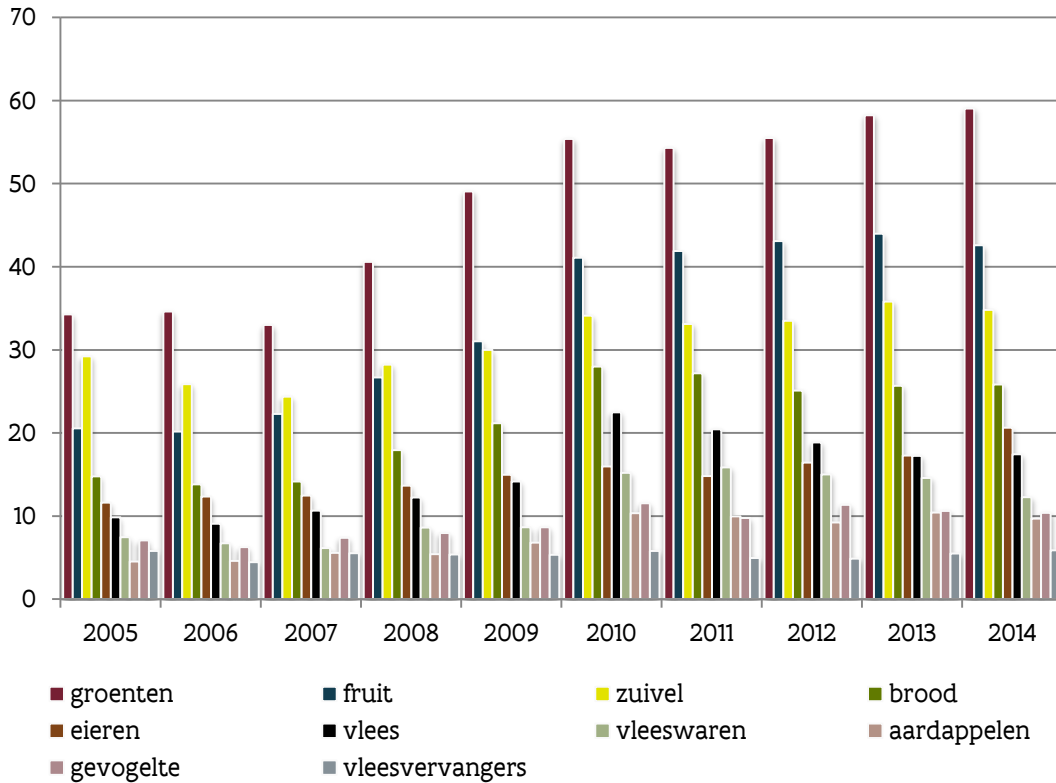
6.2 CONSUMENTENPROFIEL

Het aantal kopers dat op jaarbasis minstens eenmaal een bioproduct kocht, stagneert rond de 88%. Dus bijna 9 op de 10 Belgische gezinnen koopt wel eens een bioproduct. Slechts 7% van deze gezinnen koopt minstens wekelijks bio en ze staan samen in voor iets meer dan de helft van alle biobestedingen. Het aandeel van deze frequente biokopers nam toe tot 2012 maar stagneert de laatste twee jaar.

Binnen de productgroepen zijn er grote verschillen in kopersaantallen. Het aantal kopers stagneert bovendien voor alle categorieën behalve voor eieren en de kleinere categorie van vis, week- en schaaldieren. De kopers van biogroenten zijn veruit de grootste groep. Zo'n 60% van de Belgische

gezinnen koopt wel eens biogroenten. De tweede belangrijkste kopersgroep is 'fruit' met 43%. Sinds 2005 is het kopersaantal voor fruit ruim verdubbeld. Op de derde plaats komt zuivel met 35 kopers op honderd. De biobroodkopers nemen de vierde plaats in. Hier koopt een op de vier Belgische gezinnen wel eens een biobrood.

Figuur 18: aandeel kopers in enkele bio-verscategorieën in België, 2005-2014

Bron: GfK PanelServices Benelux

Het aantal kopers van bio-eieren staat op de vijfde plaats met 21%. In 2013 was dit slechts 17%. De biovleeskopers waren samen met de vleeswaren en de aardappelen in het verleden zeer sterke groeiers. Hun aantallen verdubbelden in de periode 2005 tot 2011. Daarna stabiliseerden of daalden de kopersaantallen voor deze categorieën. De kopers van biogevogelte zijn met 10% een kleinere kopersgroep. Het rijtje wordt gesloten door de vleesvervangers met zo'n 6 kopers op 100.

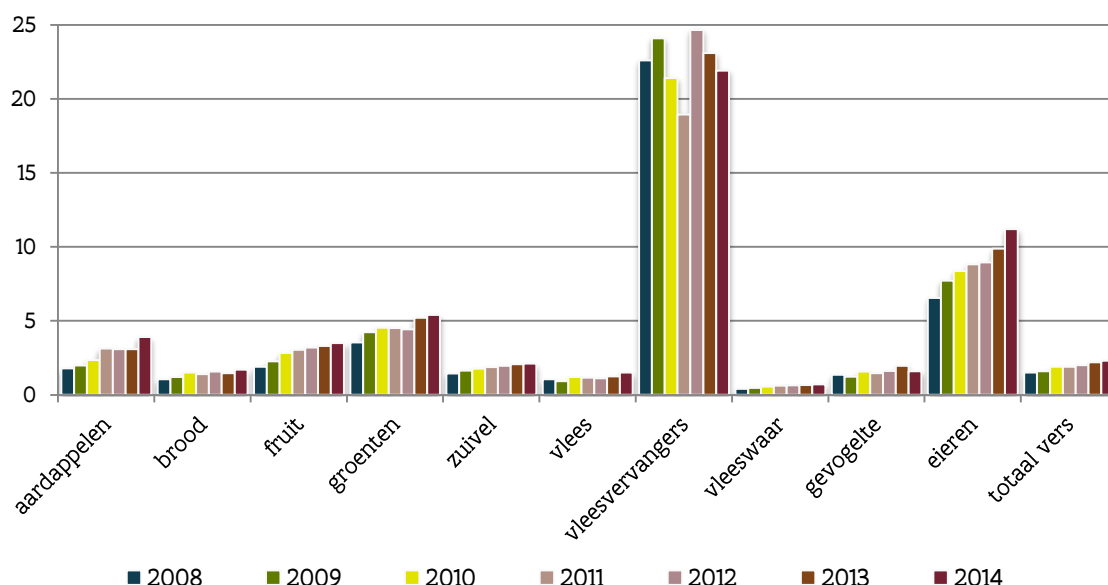
6.3 MARKTAANDEEL

6.3.1 Marktaandeel per product

Het marktaandeel van de biologische versproducten in België blijft beperkt maar groeit gestaag verder en bedraagt nu 2,3%. Het marktaandeel van bio verschilt sterk van product tot product. De vleesvervangers hebben met 22% het grootste marktaandeel. De andere categorieën met een hoog bio-aandeel zijn o.a. eieren, die sterk groeiden tot boven de 11% marktaandeel, groenten (5,4%), fruit (3,5%) en aardappelen (3,9%). Vlees en vleeswaren bengelen achteraan met respectievelijk 1,5 en 0,7%. Zuivel zit met een bio-aandeel van 2,1% rond het gemiddelde.

////////////////////////////////////

Figuur 19: evolutie marktaandeel bio per verscategorie, België, in % van besteding, 2008-2014

Bron: GfK Panelservices Benelux

6.3.2 Marktaandeel per kopersgroep

In absolute cijfers zijn de welgestelde gezinnen met kinderen en de welgestelde gepensioneerden de belangrijkste groep biokopers. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de helft van de biobestedingen terwijl zij zo'n 40% van de bevolking uitmaken.

De grootste stijging qua bio-aandeel in de periode 2008 tot 2014 vinden we bij de welgestelde gezinnen met kinderen, bij de tweeverdieners en vooral bij de alleenstaanden ouder dan 40 jaar. De laatste groep heeft momenteel ook het hoogste bio-aandeel, 4,1% van hun bestedingen aan verse voeding is bio. Huishoudens met kinderen met een beperkt inkomen hebben het laagste bio-aandeel, 0,9%. De jonge alleenstaanden (< 40jaar) waren intensieve biokopers maar tonen de laatste jaren minder interesse. Hun bio-aandeel viel terug van 4,5 naar 1,7%.

Tabel 8: marktaandeel bio vers per levensfase in België, in aandeel bio in de totale voedingsbesteding (excl. dranken), 2008-2014

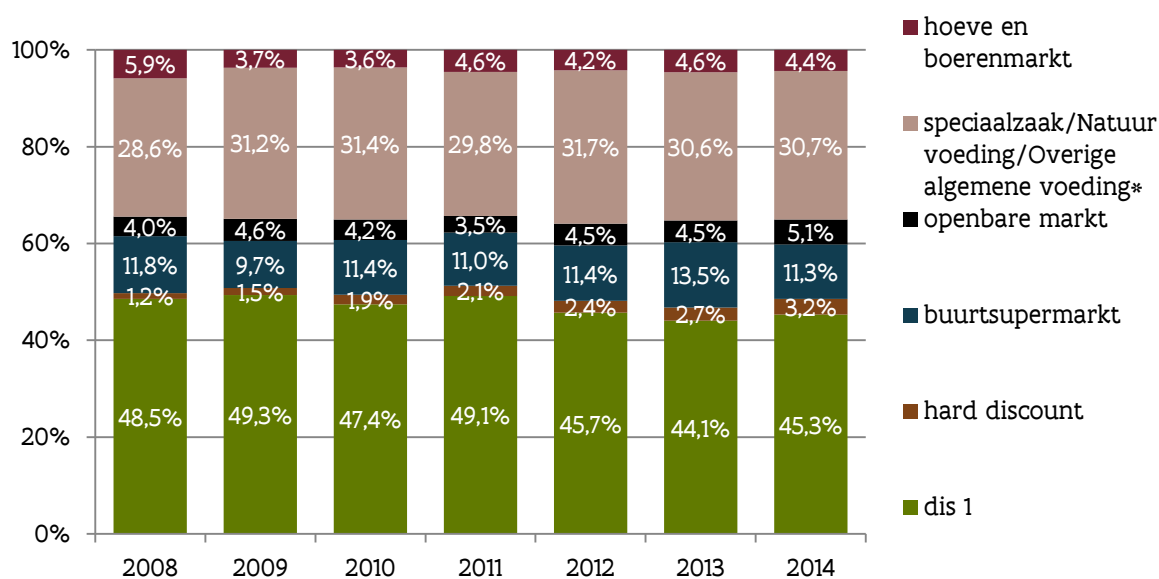
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
jonge alleenstaande <40 jaar	4,5%	3,1%	2,5%	2,4%	2,9%	2,9%	1,7%
tweeverdieners	0,8%	1,9%	1,8%	2,0%	2,4%	1,7%	1,8%
huishoudens met kinderen, beperkt inkomen	0,5%	0,6%	0,8%	0,8%	0,7%	0,8%	0,9%
welgestelde huishoudens met kinderen	1,1%	1,4%	1,8%	1,7%	2,0%	2,3%	2,6%
kostwinner (2p)	2,1%	1,4%	1,8%	1,6%	1,4%	1,7%	2,4%
alleenstaande >40j	1,8%	2,4%	3,2%	3,8%	3,1%	3,8%	4,1%
gepensioneerden met beperkt inkomen	1,8%	2,2%	2,2%	2,5%	2,5%	2,5%	2,4%
welgestelde gepensioneerden	1,7%	1,9%	2,2%	2,2%	2,5%	2,6%	2,5%

Bron: GfK PanelServices Benelux

6.4 DISTRIBUTIEKANALEN

De klassieke supermarkt (Dis 1) is het grootste biokanaal met 45,3% van de markt. De gespecialiseerde winkels (o.a. speciaalzaak, natuurvoedingswinkel en Bioplanet) volgen op de tweede plaats met 30,7% marktaandeel. De marktlieder 'Dis 1', die in 2012 en 2013 terrein moest prijsgeven, groeide vorig jaar opnieuw. De buurtsupermarkt is het derde belangrijkste biokanaal met zo'n 11% marktaandeel. De rechtstreekse verkoop (hoeve en boerenmarkt) en de openbare markt schommelen rond een marktaandeel van 4 à 5%. De hard discount is het kleinste maar wel het sterkst groeiende biokanaal en heeft nu 3,2% van de markt in handen. In verhouding met de gangbare producten blijft hard discount sterk ondervertegenwoordigd voor bio.

Figuur 20: distributiekanaalen biologische voeding, België, in % van de bestedingen, 2008-2014

Bron: GfK PanelServices Benelux

DIS1: Carrefour Hyper/GB/Market, Delhaize De Leeuw, Colruyt, Cora, Match, Makro, Champion

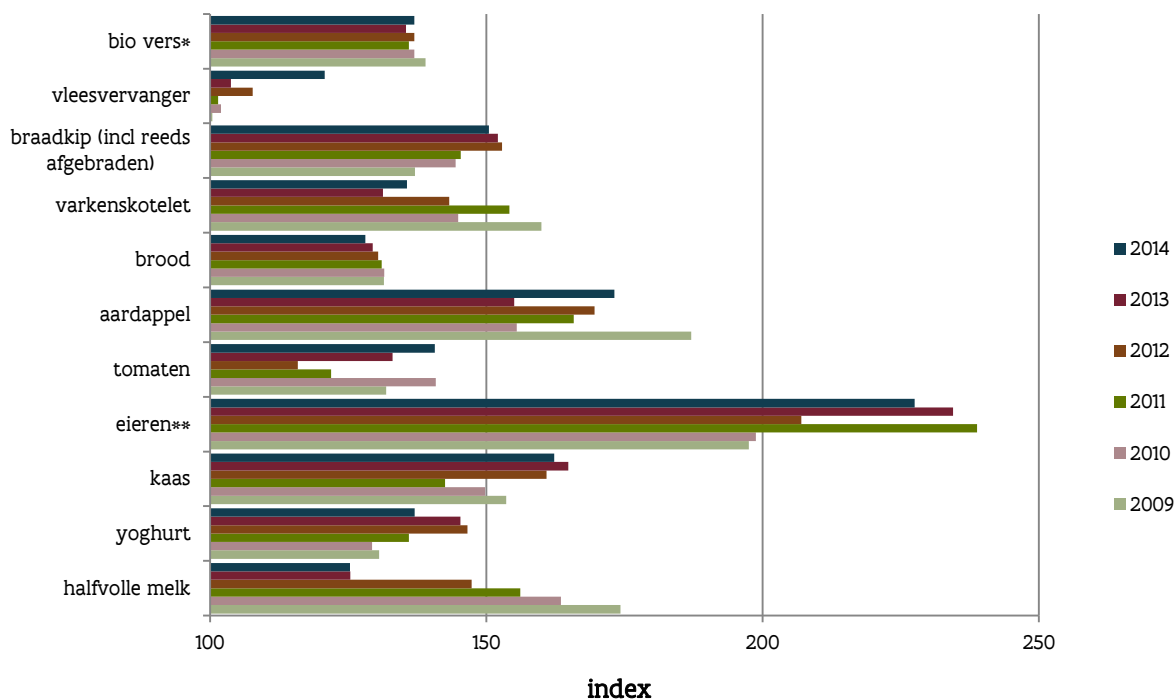
(*) Bioplanet valt onder "overige algemene voeding"

6.5 CONSUMENTENPRIJS

Biologische versproducten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten en dit prijsverschil blijft nagenoeg stabiel over de jaren heen. Er zijn wel grote verschillen per product. Het grootste verschil is er bij eieren. Een bio-ei is dubbel tot bijna anderhalve keer zo duur als een standaard scharrelei. Het kleinste prijsverschil is er bij vleesvervangers. Hier is de biovariant zo'n 20% duurder dan de gangbare. Ook de evolutie van het prijsverschil verschilt van product tot product. Het prijsverschil wordt groter voor o.a. kaas, tomaten en kip. Bij halfvolle melk en varkenskotelet wordt het prijsverschil kleiner over de jaren heen. Voor brood blijft het prijsverschil nagenoeg stabiel op 30%.

////////////////////////////////////

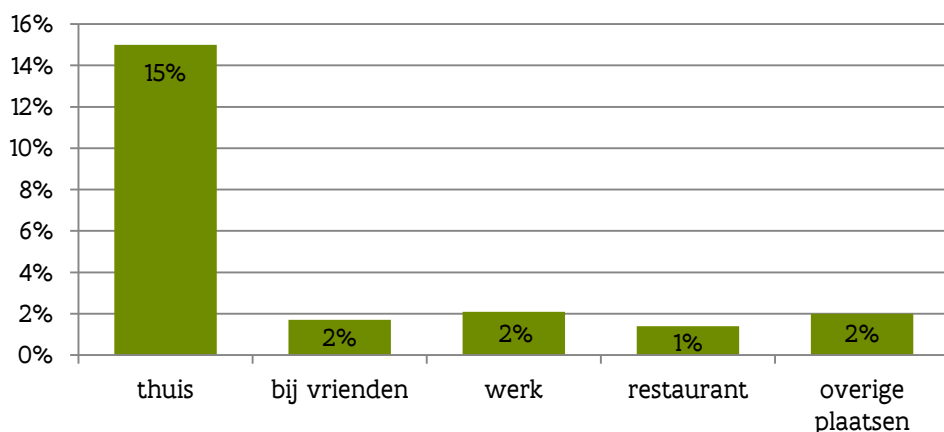
Figuur 21: prijsverschil bioproducten versus gangbaar equivalent, index gangbaar=100, België, 2009-2013

Bron: GfK PanelServices Benelux
 (*) selectie verscategorieënVLAM
 (**) vergelijking met standard scharrelei

Uit de online consumptietracking die VLAM in 2014 uitvoerde bleek dat 18% van de Belgische bevolking op een gemiddelde dag een bioproduct gegeten heeft. Het meest gegeten bioproduct is groente, gevolgd door eieren, fruit en zuivel. De consumptie van biologische voeding gebeurt voor het overgrote deel thuis. De dagpenetratie is het grootst thuis (15%). Op de andere plaatsen, namelijk bij vrienden, op het werk, op restaurant en 'overige plaatsen', ligt de dagpenetratie voor bio op of onder de 2%.

Figuur 22: dagpenetratie bio per consumptieplaats, in % dat bio gegeten heeft op die plaats, België, 2014

Bron: GfK Panelservices Benelux

FIGUREN

Figuur 1: biologisch areaal (in omschakeling + biologisch) in de EU-28, in 1.000 hectare (linker-as) en in aandeel biologisch areaal in totaal landbouwareaal (rechter-as), 2009-2013.....	9
Figuur 2: Europese landen met de hoogste omzet uit de verkopen van biologische producten, 2013, in miljoen euro.....	10
Figuur 3: evolutie van de oppervlakte bio, oppervlakte in omschakeling (linker-as), aantal producenten en aantal marktdeelnemers (exclusief producenten) (rechter-as), 2003-2014.....	11
Figuur 4: aandeel van het biologisch areaal van de Vlaamse bio-bedrijven opgesplitst volgens volledig tot bijna volledig bio, gedeeltelijk bio en overwegend gangbaar, 2014.....	13
Figuur 5: evolutie van het bio-areaal volgens teeltgroep, in hectare, 2002-2014.....	16
Figuur 6: evolutie van de basisprijzen voor gangbare en biologische melk, België, in € per 100 liter, 2004-2014.....	17
Figuur 7: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische aardappelen, in €/kg, 2010-2014 ..	18
Figuur 8: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische witloof, in €/kg, 2007-2014.....	19
Figuur 9: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische prei, in €/kg, 2007-2014.....	19
Figuur 10: evolutie van de prijzen voor gangbare en biologische appels en peren, in €/kg, 2007-2014.....	20
Figuur 11: evolutie van de overheidsuitgaven, in euro, 2000-2014.....	21
Figuur 12: verdeling van de overheidsmiddelen voor biologische landbouw, kalenderjaar 2014.....	22
Figuur 13: evolutie van het aantal producenten onder controle, areaal onder controle, areaal met steun (linker-as) en de betalingen hectaresteen (rechter-as), per campagnejaar, Vlaanderen, 1994-2013.....	24
Figuur 14: totale besteding aan biologische producten door de Belgische gezinnen, in miljoen euro, 2008-2014 en jaarlijkse groei van de biobestedingen.....	26
Figuur 15: bestedingen verse biologische voeding en dranken in België per gewest, in 1.000 euro, 2008-2014.....	27
Figuur 16: gekocht assortiment bio vs gangbaar in België (op basis van besteding).....	27
Figuur 17: besteding biologische voeding en dranken per categorie in België, in euro per capita, 2008-2014.....	28
Figuur 18: aandeel kopers in enkele bio-verscategorieën in België, 2005-2014.....	29
Figuur 19: evolutie marktaandeel bio per verscategorie, België, in % van besteding, 2008-2014.....	30
Figuur 20: distributiekanaal biologische voeding, België, in % van de bestedingen, 2008-2014.....	31
Figuur 21: prijsverschil bioproducten versus gangbaar equivalent, index gangbaar=100, België, 2009-2013.....	32
Figuur 22: dagpenetratie bio per consumptieplaats, in % dat bio gegeten heeft op die plaats, België, 2014.....	32

////////////////////////////////////

VERKLARENDE WOORDENLIJST

- ADLO: Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
- ILVO: Instituut voor Landbouw- en Visserij-onderzoek
- CCBT: Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt
- GVE: Grootvee-eenheid
- IWT: Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
- IFOAM: International Federation of Organic Agriculture Movements
- NOBL: Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw en Voeding
- VLAM: Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

